


Pracownia konserwacji zabytków
Maria Osieleczak

NIP 547-125-79-71
43-300 Bielsko-Biala
ul. Pułaskiego 6
tel. (0-33) 498 83 02
tel. kom. 0 606 630 951

**OPRACOWANIE: BADANIA STRATYGRAFICZNE
ORAZ PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I REMONTOWYCH**

**OBIEKT: ELEWACJA FRONTOWA KAMIENICY PRZY UL. BARLICKIEGO 22
W BIELSKU-BIAŁEJ**

**INWESTOR: WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA NIERUCHOMOŚCI
PRZY UL. BARLICKIEGO 22 W BIELSKU-BIAŁEJ**


**PRACOWNIA KONSERWACJI ZABYTKÓW
Maria Osieleczak**
43-300 BIELSKO-BIAŁA
ul. K. Pułaskiego 6, tel. (33) 810 53 00
NIP 547-125-79-71

BIELSKO-BIAŁA wczesień 2011r..

I. OPIS

Czas powstania: pocz. XX wieku (do 1914 roku), modernizm z elementami klasycystycznymi, autorstwo nieustalone. Budynek dwupiętrowy, podpiwniczony, ściana północna- szczytowa pozbawiona detalu architektonicznego. Dach dwuspadowy, niski, kryty blachą, w skrzydłach budynku z krawędzi dachu wysunięte sterczyny. Skrzydła fasady posiadają artykulację pilastrówą, w nadwieszonym ryzalicie środkowym występuje artykulacja półkolumnowa. Pilastry i półkolumny w porządku kolosalnym, obejmują II i III kondygnację. Ryzalit zwieńczony trójkątnym frontonem, w nim umieszczone sześciokątne okienko w formie uproszczonego oeil-de-boeuf. Gzyms wieńczący budynek stanowi podstawę frontonu.

Okna nie posiadają obramień okiennych. Pod oknami II piętra widoczne pojedyncze gzymsy podokienne, pod oknami I piętra występuje gzyms podokienny przebiegający przez całą elewację. Przestrzeń między oknami II i III kondygnacji wypełniona jest prostą, geometryczną dekoracją. W ryzalicie po bokach otworów okiennych umieszczone półkolumny z prostymi kapitelami, pod oknami II piętra płycina z pięcioma uproszczonymi tralkami. Okna II piętra w skrzydłach posiadają jedynie gzymsy podokienne.

Przyziemie podzielone regularnym rytmem otworów okiennych i drzwiowych zakończonych arkadą. Pola pomiędzy otworami wypełnione boniowaniem, arkady zwieńczone prostym zwornikiem. Nadwieszony ryzalit środkowy podtrzymywany przez uproszczone, masywne konsole, oparte na półkolumnach z prostymi doryckimi kapitelami. Kolumny posiadają żłobkowanie oddzielone listewkami.

W ryzalicie, na gzymsie nad poziomem przyziemia widoczne cztery dekoracyjne obudowy na lampy gazowe.

Stolarka bramy wejściowej północnej dwuskrzydłowa, z nadświetłem w arkadzie o łuku koszowym, wiotna. Pochodzi z tego samego okresu co stolarka okienna przyziemia. Pozostałe drzwi prowadzące do lokali użytkowych- wiotne. W nadświetlu drzwi prowadzących do zakładu zegarmistrza widoczne pozostałości oryginalnej stolarki oraz oryginalna kuta krata.

Stolarka okienna dwuskrzydłowa ze ślenniem, czterokwaterowa, oryginalna stolarka na poziomie III kondygnacji.

no.

II. PRZEPROWADZONE BADANIA

Wykonano odkrywki sondazowe i pobrano próbki do wykonania przekrojów stratygraficznych w następujących miejscach

- próbka 1 - gzyms wieńczący
- próbka 2 - ściana między gzymssem wieńczącym, a wąskim gzymssem przebiegającym nad oknami III kondygnacji
- próbka 3 - złobkowane pole nad kapitelem pilastra
- próbka 4 - wąski gzyms nad oknami III kondygnacji
- próbka 5 - pilaster z kapitelem
- próbka 6 - gzyms pod oknami III kondygnacji
- próbka 7 - płyцина z ornamentem ząbkowym pod oknami III kondygnacji skrzydła
- próbka 8 - gzyms pomiędzy II i III kondygnacją
- próbka 9 - płyцина nad oknami II kondygnacji
- próbka 10 - płyцина z trójkątnie zwieńczonym gzymssem pomiędzy oknami II i III kondygnacji
- próbka 11 - powierzchnia ściany w skrzydle
- próbka 12 - rozbudowany kapitel półkolumny w ryzalicie
- próbka 13 - złobkowana część półkolumny w ryzalicie
- próbka 14 - półkolumna obok okna III kondygnacji ryzalitu
- próbka 15 - gzyms pod oknami III kondygnacji w ryzalicie
- próbka 16 - belkowanie nad oknami II kondygnacji ryzalitu
- próbka 17 - gzyms pod oknami II kondygnacji
- próbka 18 - gzyms międzykondygnacyjny nad poziomem przyziemia
- próbka 19 - konsola podtrzymująca ryzalit

Kolorystyka detalu przyziemia widoczna w odkrywkach naturalnych

Wyniki:

- I warstwa chronologiczna** - silnie zanieczyszczony nakrapiana zaprawa cementowa podbarwiana na brązowo lub kolorze białym pochodzi z ostatniego remontu.
- II warstwa chronologiczna** - ciemnoszara warstwa natrysku cementowego, na powierzchni patyna i zanieczyszczenia.
- III warstwa chronologiczna** - gruba warstwa brązowej zaprawy cementowej w odcieniu ciemnej sieny naturalnej. Warstwa pochodzi prawdopodobnie z okresu międzywojennego, w powiększeniu mikroskopowym widoczne ziarna piasku, pigmentów ugrowych, czerwieni żelazowych, polyskujące płytki młki. Na powierzchni warstwa patyny i zanieczyszczeń.
- IV warstwa chronologiczna** - dwie do czterech warstw pobiały o odcieniach szarawych i beżowych oddzielone warstwami zanieczyszczeń.
- V warstwa oryginalna** - tynki proste i detal wykonane z tego samego rodzaju zaprawy wapienne- piaskowej z dodatkami mielonego węgla drzewnego. Na zaprawie cienka zacierka wapienna w kolorze ocieplonej pobiały wapiennej, w powiększeniu mikroskopowym widoczne drobne pojedyncze ziarna piasku, drobno zmielony węgiel drzewny. W przeprowadzonych odkrywkach poszczególne detale charakteryzowały się różnymi odcieniami pobiały- płyцина z ornamentem ząbkowym w odcieniu beżowym żółtawym, płyцина pod trójkątnym gzymssem w odcieniu beżowym Analiza mikroskopowa pobranych próbek nie wykazała jednak występowania śladów pigmentu w warstwie

zacierki. Przyziemie wykonane w chropowatym tynku o ciepłym odcieniu szarości, brak wygładzającej zacierki wapiennej.

Wnioski:

W trakcie prac remontowych przywrócić należy historyczną kolorystykę i fakturę tynków. W parti przyziemia tynk zacierany bez gładzi, w partiach wyższych przywrócić należy tynki gładzone, kolorystyka w odcieniach poblaty zamanej lekko pigmentami ziemnymi.

III. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania - zły, budynek wymaga remontu pod ścisłym nadzorem konserwatorskim. Celem prac remontowych powinno być zahamowanie wpływu czynników niszczących oraz przywrócenie pierwotnych wartości estetycznych elewacji.

Całość elewacji pokryta jest wieloma warstwami wtórnymi, szczelne zaprawy cementowe wpłynęły destrukcyjnie na warstwę oryginalne. Zniszczenia dotyczą zarówno tynków prostych jak i całego detalu sztukatorskiego wykonanych z tej samej zaprawy wapienno-piaskowej z dodatkami hydraulicznymi (mielony węgiel drzewny). W partiach elewacji powyżej przyziemia pierwotna zaprawa w większości jedynie lekko osłabiona i spiaszczona. Brak widocznych większych ubytków, odspojień, spękań lub pęcherzy. Silniejsze zniszczenia widoczne w miejscach szczególnie narażonych na działanie wody. Spływająca przez nieszczelne okucia woda spowodowała zniszczenia mrozowe w partiach gzymsów i w okolicach gzymsów podokiennych. Silne zniszczenia występują również ponad szerokim gzymssem nad poziomem przyziemia, wywołane zostały wodą zbierającą się na źle wyprofilowanych okuciach.

W partiach powyżej przyziemia brak widocznych większych ubytków. Na silnie zanieczyszczonej powierzchni nakropu cementowego widoczne jedynie plamy powstałe w wyniku zalewania wodą. W narożniku północnym ryzalitu silne zniszczenia gzymsu spowodowane zalewającą wodą. Gzyms w tej parti mocowany jest na metalowej siatce zamocowanej na drewnianej belce, drewno całkowicie zniszczone. Podobnie zbudowane są półokrągłe sterczyny umieszczone na krawędzi dachu, na skrzydłach elewacji. Drewno i zaprawa silnie zdeintegrowane, okucia blacharskie zniszczone.

W przyziemiu, w narożniku północnym widoczne głębokie pęknięcia, związane z uszkodzeniami konstrukcyjnymi elewacji szczytowej. Problem ten i jego rozwiązanie opracowane zostały w odrębnej analizie konstrukcyjnej.

IV . PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Usunięcie starej blacharki – okucia gzymsów i parapetów okiennych.
2. W pierwszym etapie prac usunąć należy wtórne nawarstwienia zacierak i nakropków cementowych oraz fragmenty wtórnych uzupełnień z detalu sztukatorskiego. W trakcie usuwania warstw wtórnych należy dokładnie odczyścić fragmenty profilów ciągniętych z zaprawy, wykonanych w narzucie (gzymsów, żłobkowań itd.) aby przygotować wzorniki z blachy wg oryginału. W pierwszym etapie należy usunąć warstwy wtórne z całości detalu sztukatorskiego ciągnionego. Decyzje o usunięciu zniszczonego detalu podejmować należy po wstępnym oczyszczeniu i ocenie stanu zachowania całości.
3. W następnym etapie prac odkucie tynków - osłabionych, odspojonych, głuchych o złej przyrzeczności do podłoża. Przewiduje się odkucie:
 - przyziemie w 100%,
 - detal sztukatorski powyżej przyziemia 80%,
 - tynki proste powyżej przyziemia 100%.
4. Oczyszczenie powierzchni murów- mechanicznie, metalowymi szczotkami lub strumieniem sprężonego powietrza. Należy usunąć luźne i osypujące się cząstki, usunąć osłabione spoiny pomiędzy ceglami na grubość ok. 2cm.
5. Wzmocnienie osłabionych cegieł i pozostałych elementów sztukatorskich: rozpuszczalnikowy, głęboko penetrujący preparat na bazie alifatycznych żywic polimerowych np. StoPrimGrundex z dodatkiem rozcieńczalnika Divers w proporcji 1 cz. Grundex na 2 cz. Divers .
6. Gzyms wieńczący ryzaltu oraz zaokrąglone sterczyły na dachu: przewiduje się usunięcie tynków w 100%, wymianę belek drewnianej konstrukcji, założenie oryginalnej siatki Rapitza powlekaną masą ceramiczną.
7. Uzupełnienie usuniętych tynków: lekki tynk cementowo-wapienny np. Maxit serpo 222.
8. W przyziemiu wprowadzić należy trójwarstwowy system tynków renowacyjnych np. Sto (lub inny materiał o identycznych właściwościach):
 - wstępna obrzutka na 50 % powierzchni np. Trass- Vorspritzmörtel,

- tynk wyrównawczy magazynujący sole np. **Trass-Kalk - Porengrundputz**.
 - hydrofobowy tynk renowacyjny np. **Trass-Kalk-Sanierputz**.
- W parti przyzwienia przyjąc należy grubość około 3cm. Detal sztukatorski (bonie, żłobkowane kolumny) wykonać należy w tynku renowacyjnym, na powierzchni stosować szlichtę drobnoziaistą Atlas Record.
9. Na całej powierzchni tynków prostych na elewacji proponuje się założenie siatki zbrojącej z włókna szklanego wtopionej w szpachlówkę mineralną (np. **Zaprawa Zbrojąca nr 1 STO**) np. **Ispo-Uni-Armierungsgewebe**.
10. Na powierzchni ścian prostych założenie warstwy gładzi szpachlowej z mikrowłóknami np. **Ispo Klasyk**.
-)
11. Detal sztukatorski wykonany w narzucie, ciągnięty z wzornika – gzymsy, żłobkowania:
- usunięcie elementów wtórnych,
 - delikatne mechaniczne usunięcie warstw wtórnych z detalu oryginalnego,
 - przygotowanie wzorników z blachy,
 - usunięcie części detalu oryginalnego o dużym stopniu zniszczenia, zalanych wodą, osypujących się przewiduje się usunięcie detalu w 80%,
 - uzupełnienie grubszych ubytków z zaprawy cementowo wapiennej (np. Serpo 222 Maxi) bezpośrednio na murze; wzornik z blachy montowany powinien być w drewnianych saniach i ciągnięty po torze zbudowanym z prowadnic;
 - gzymsy uzupełnione i pozostałe oryginalne- zaleca się wykonanie wierzchniej warstwy (szlichty) z zaprawy drobnoziaistej np. **Atlas Record**, na całej powierzchni.
-)
12. Wymiana wszystkich okuć blacharskich, rygnię i rur spustowych.
13. Konserwacja metalowych lamp gazowych: usunięcie elementów wtórnych i skorodowanych, usunięcie nawarstwień farby, uzupełnienie ubytków, malowanie farbą typu Hammerite w kolorze grafitowym. Zaleca się wprowadzenie oświetlenia w konserwowane lampy.
14. Ujednolicenie kolorystyki drzwi i okien w przyziemiu.
15. Malowanie elewacji farbą krzemianową STO wg projektowanej kolorystyki.



PRACOWNIA KONSERWACJI ZABYTKÓW
Maria Ostelczak
43-300 BIELSKO-BIALA
ul. K. Pułaskiego 6, tel. (33) 810 53 00
NIP 547-125-79-71